

საქართველოს
სახალხო დამცველი
PUBLIC DEFENDER
(OMBUDSMAN) OF GEORGIA

N 15/3106

27/03/2023

3106-15-2-202303271801

თბილისის საქალაქო სასამართლოს თავმჯდომარეს
ბატონ ვასილ მშვენიერაძეს

სასამართლოს მეგობრის (Amicus curiae) მოსაზრება

შემუშავებულია საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის მიერ განხორციელებული შემოწმების შედეგების მიხედვით და გეგზავნებათ „საქართველოს სახალხო დამცველის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 21-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტის შესაბამისად.

ბატონო ვასილ,

საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატი სწავლობს მოქალაქე [REDACTED] (პ/ნ: [REDACTED]) მიმართ საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 166-ე და 173-ე მუხლებით წარმოებულ საქმეს. მოცემულ ეტაპზე, საქმეს განიხილავს თბილისის საქალაქო სასამართლო.

ადვოკატის მიერ წარმოდგენილი საქმის მასალების და მედიით გავრცელებული ვიდეო/აუდიო ჩანაწერის შესწავლის შედეგად, გამოიკვეთა, რომ შესაძლოა, [REDACTED] სამართალდამრღვევად ცნობით, ადგილი ჰქონდეს მისი შეკრების და გამოხატვის თავისუფლებაში გაუმართლებელ ჩარევას, რაც, თავის მხრივ, წარმოშობს საშიშროებას, პროტესტის მიზნით მშვიდობიანი და არამძალადობრივი ქცევა მომავალშიც სამართალდარღვევად დაკვალიფიცირდეს.

ამასთან, მოცემულ საქმეში, სახალხო დამცველის აპარატში შესწავლილი არაერთი ადმინისტრაციული საქმის მსგავსად, შესაძლოა, აისახოს ქართული ადმინისტრაციული სამართალწარმოებისთვის დამახასიათებელი ფუნდამენტური ხარვეზები, როდესაც სასამართლოში დამკვიდრებული არასწორი პრაქტიკის შედეგად, მოქალაქეები

კონსტიტუციითა და ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციით გათვალისწინებული გარანტიების გარეშე რჩებიან.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ადამიანის უფლებათა დაცვის კონსტიტუციური მანდატის გათვალისწინებით, მიზანშეწონილად ჩავთვალე, მომემართა სასამართლოს მეგობრის მოსაზრებით.

მოგეხსენებათ, საქართველოს კონსტიტუციის თანახმად, „საქართველოს ტერიტორიაზე ადამიანის უფლებების დაცვას ზედამხედველობს საქართველოს სახალხო დამცველი“.¹ „საქართველოს სახალხო დამცველის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის თანახმად, „საქართველოს სახალხო დამცველი უფლებამოსილია, [...] ცალკეულ შემთხვევებში შეასრულოს სასამართლოს მეგობრის (Amicus Curiae) ფუნქცია საერთო სასამართლოებსა და საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოში“.²

ვსარგებლობ რა მითითებული ნორმებით მონიჭებული უფლებამოსილებით, წარმოგიდგენთ ჩემს წერილობით მოსაზრებას აღნიშნულ საქმესთან დაკავშირებით. მოსაზრება მიზნად არ ისახავს საქმის რომელიმე მონაწილის მხარდაჭერას.

ვიმედოვნებ, რომ წინამდებარე მოსაზრება დაეხმარება სასამართლოს განსახილველი საკითხის სათანადოდ შეფასებაში და თავიდან იქნება აცილებული შეკრებისა და გამოხატვის თავისუფლებაში გაუმართლებელი ჩარევა, ასევე, შესაძლებელი გახდება საქართველოს კონსტიტუციით, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციით გარანტირებული უფლებების შესაბამისად, იმ სისტემური ხარვეზების პრაქტიკულ დონეზე გამოსწორება, რომელიც დღესდღეობით ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის მოძველებული დებულებებით არის განპირობებული.

დამატებით გვსურს გავუსვათ ხაზი, რომ საქართველოს კონსტიტუციის 78-ე მუხლის საფუძველზე დადგენილია კონსტიტუციური ორგანოების ვალდებულება, თავიანთი უფლებამოსილების ფარგლებში მიიღონ ყველა ზომა ევროპის კავშირსა და ჩრდილოატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაციაში საქართველოს სრული ინტეგრაციის უზრუნველსაყოფად. საქართველოს სახელმწიფოს მიერ ევროკავშირის წევრობაზე გაკეთებული განაცხადის ერთ-ერთი წინაპირობა არის ის, რომ მოხდეს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების პროაქტიული აღსრულება საქართველოს სასამართლოების მიერ. ამ მიზნით „ნორმატიული აქტების შესახებ“ საქართველოს კანონის მე⁷¹ მუხლით განისაზღვრა, რომ:

„ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის“ ევროპის კონვენციისა და მისი დამატებითი ოქმების ნორმების გამოყენებისას ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განმარტებები ამ კონვენციისა და მისი დამატებითი ოქმების ნორმების ოფიციალურ განმარტებებად მიიჩნევა და აღნიშნული ნორმების გამოყენებელს შეუძლია ამ განმარტებებს დაეყრდნოს.

¹ საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 35, პირველი ქვეპუნქტი.

² „საქართველოს სახალხო დამცველის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონი, მუხლი 21, „ე“ ქვეპუნქტი.

საქართველოს სახალხო დამცველის, როგორც ადამიანის უფლებების დაცვის ეროვნულ ინსტიტუტს აქვს ვალდებულება მოახდინოს ევროსასამართლოს გადაწყვეტილებების პოპულარიზაცია და მათ ხელმისაწვდომობის გაზრდა.³

1. ფაქტობრივი გარემოებები

მიმართ შედგენილი №ბე000106119 ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმის თანახმად, იგი 2023 წლის 8 მარტს, 02:10 საათზე, თბილისში, რუსთაველის გამზირზე, პარლამენტის მიმდებარე ტერიტორიაზე, საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 166-ე და 173-ე მუხლების საფუძველზე დააკავეს.

ზემოაღნიშნული ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმისა და №ბი000000902 ადმინისტრაციული დაკავების ოქმის თანახმად, ის არღვევდა საზოგადოებრივ წესრიგს, არ დაემორჩილა პოლიციის კანონიერ მოთხოვნას, და მიაყენა სიტყვიერი შეურაცხყოფა. სამართალდამცავთა მითითებით, მხრიდან ადგილი ჰქონდა ხმამაღალ ლანძღვა-გინებას, ამასთან, პოლიციის კანონიერი მოთხოვნის შემდეგ, გახდა აგრესიული მათ მიმართ, კერძოდ, ეძახდა „მონებს“ და „ქვეყნის მოღალატეებს“. სამართალდარღვევის ოქმში აღნიშნულია, რომ მიუხედავად არაერთი მითითებისა, მშვიდობიანად გამოეხატა პროტესტი და შეეწყვიტა მათი შეურაცხყოფა, სამართალდამცავი ორგანოს თანამშრომლებს არ დაემორჩილა და კიდევ უფრო აგრესიული გახდა, რის გამოც მოხდა მისი დაკავება.

ადმინისტრაციული დაკავების ოქმს თანახმად, დააკავეს 2023 წლის 8 მარტს, 02:10 საათზე, თბილისში, რუსთაველის გამზირზე, პარლამენტის მიმდებარე ტერიტორიაზე. ოქმის მიხედვით, ის არღვევდა საზოგადოებრივ წესრიგს, არ დაემორჩილა პოლიციის კანონიერ მოთხოვნას, მიაყენა სიტყვიერი შეურაცხყოფა.⁴

ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმის მიხედვით, არღვევდა საზოგადოებრივ წესრიგს, რაც გამოიხატა ხმამაღალ ლანძღვა-გინებაში, პოლიციის კანონიერი მოთხოვნის შემდეგ, გახდა აგრესიული პოლიციელების მიმართ, კერძოდ, ეძახდა „მონებს“, „ქვეყნის მოღალატეებს“. მიუხედავად არაერთგზისი მითითებისა, მშვიდად გამოეხატა პროტესტი და შეეწყვიტა მათი შეურაცხყოფა, არ დაემორჩილა, კიდევ უფრო აგრესიული გახდა, რის გამოც დააკავეს.⁵

ტელეკომპანია „მთავარი არხის“ მიერ გავრცელებულ ვიდეოკადრებში⁶ დაფიქსირებულია საუბარი პოლიციელებთან, რაც მის დაკავებას უძღოდა წინ.

³ ბრიუსელის დეკლარაცია, 2 f, ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: <

https://www.echr.coe.int/Documents/Brussels_Declaration_ENG.pdf > ასევე, ბრაიტონის დეკლარაცია, 20 g,

ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: < https://www.echr.coe.int/Documents/2012_Brighton_FinalDeclaration_ENG.pdf >

⁴ ადმინისტრაციული დაკავების ოქმი N000000902.

⁵ ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმი N000106119.

⁶ იხ. ჩანაწერის 3:51:41-3:53:25 მონაკვეთი (ეკრანზე მითითებული დრო: 01:58-02:00სთ), ხელმისაწვდომია ვებგვერდზე: < bit.ly/3luerjH > [ბოლოს ნანახია: 21.03.2023].

აღნიშნულ დიალოგში, არ იკვეთება [REDACTED] მხრიდან სამართალდამცავებისთვის სიტყვიერი შეურაცხყოფის მიყენების ფაქტი. ვიდეომასალა ასახავს პოლიციელების მისამართით გაჟღერებულ ისეთ განცხადებებს, რომლებიც, ძირითადად, შეიცავს კრიტიკას მათი საქმიანობის გამო. მათ შორის, [REDACTED] აღნიშნავს, რომ ისინი იმათ საქმეს აკეთებენ, „ვინც ანწუხელიძე მოკლა“, მიუთითებს, რომ მათ „ქართველებზე ხელი აწიეს“, ასევე მოუწოდებს, „არ წაართვან ქვეყანა“ და აცხადებს, რომ სურს ნორმალურ, ცივილიზებულ ქვეყანაში იცხოვროს; მის შვილს, ქუჩაში გამოსვლისას, არ ეშინოდეს; პოლიცია კრიმინალების ნაცვლად, მას იცავდეს; და ტერორისტს არ ემახდნენ იმის გამო, რომ [REDACTED] შევიდა ან [REDACTED] აქვს სურათი. ჩანაწერის შესაბამისად, ამ განცხადებების შემდეგ, მას პოლიციელი მიმართავს კითხვით: „რა გნებავთ?“, რაზეც [REDACTED] პასუხობს, რომ გარკვევით აფიქსირებს აღნიშნულს და იდენტურ შეკითხვას უბრუნებს სამართალდამცავს („შენ რა გნებავს?“), რის შედეგადაც, მყისიერად ხდება მისი დაკავება.

2. სამართლებრივი დასაბუთება

2.1. შეკრების თავისუფლებით დაცული სფერო

შეკრების თავისუფლება, როგორც აზრის გავრცელების საშუალება, დემოკრატიული საზოგადოების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი საფუძველია.⁷ მშვიდობიანი შეკრების უფლება ფუნდამენტური შესაძლებლობაა, ინდივიდებმა, მიუხედავად მათი სტატუსისა, გამოხატონ გრძნობები, შეხედულებები⁸ და პროტესტი სხვადასხვა საკითხის მიმართ, გააკრიტიკონ საზოგადოებაში გაბატონებული შეხედულებები, წარადგინონ ალტერნატიული ან/და არაპოპულარული მოსაზრებები და მოახდინონ უმცირესობის თუ მარგინალიზებული ჯგუფების ინტერესების ადვოკატირება.⁹ ამდენად, შეკრება ჯანსაღი პოლიტიკური და საზოგადოებრივი პროცესის შემადგენელი ნაწილია, რომელიც ხელს უწყობს საზოგადოებისთვის მნიშვნელოვანი საკითხების საჯარო განხილვას,¹⁰ ცნობიერების ამაღლების, ცვლილებებისა და რეფორმების პროცესს და წარმოადგენს ხელისუფლებაზე ზემოქმედების ერთ-ერთ ძლიერ საშუალებას.¹¹

საქართველოს კონსტიტუციით გარანტირებულია შეკრების თავისუფლება და რეგლამენტირებულია წინასწარი ნებართვის გარეშე საჯაროდ და უიარაღოდ შეკრების შესაძლებლობა.¹² შეკრების თავისუფლება, როგორც გამოხატვის სპეციალური ფორმა,

⁷ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2003 წლის 9 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე *Djavit An v. Turkey*, პარ. 56.

⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 24 ივნისის №1/3/538 გადაწყვეტილება საქმეზე „პოლიტიკური გაერთიანება „თავისუფალი საქართველო“ საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ.1.

⁹ ეუთო/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი (OSCE/ODIHR), შეკრების თავისუფლების მონიტორინგის სახელმძღვანელო, 2011, გვ. 7, ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3bQA9EV> > [ბოლოს ნანახია: 20.03.2023].

¹⁰ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2011 წლის 18 აპრილის №2/482,483,487,502 გადაწყვეტილება საქმეზე „მოქალაქეთა პოლიტიკური გაერთიანება „მოდრობა ერთიანი საქართველოსთვის“, მოქალაქეთა, პოლიტიკური გაერთიანება „საქართველოს კონსერვატიული პარტია“, საქართველოს მოქალაქეები – ზვიად, ძიძიგური და კახა კუკავა, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია, მოქალაქეები დაჩი ცაგურია და ჯაბა ჯიშყარიანი, საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პარ. 25.

¹¹ ეუთო/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი (OSCE/ODIHR), შეკრების თავისუფლების მონიტორინგის სახელმძღვანელო, 2011, გვ. 7.

¹² საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 21.

ინსტრუმენტული უფლებაა, რომელსაც ორი თანაბრად მნიშვნელოვანი ასპექტი გააჩნია: ფორმალური მხარე - რომელიც შეკრებაში გამოიხატება და შინაარსობრივი მხარე - კონკრეტული აზრი, რომელსაც შეკრება ემსახურება.¹³ მსგავსი უფლება აღიარებულია აგრეთვე ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციით¹⁴ და სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტით.¹⁵

აღნიშნული მოწესრიგების საფუძველზე, მხოლოდ მშვიდობიანი ხასიათის შეკრებაა დაცული.¹⁶ შესაბამისად, პრინციპული მნიშვნელობა აქვს იმ ფარგლების განსაზღვრას, რომლის დარღვევის შემთხვევაშიც, შეკრება სცდება უფლებით დაცულ სფეროს და არამშვიდობიანად მიიჩნევა. ეუთოს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისისა და ვენეციის კომისიის მიერ შემუშავებული შეკრების თავისუფლების სახელმძღვანელო პრინციპები,¹⁷ ისევე, როგორც ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკა,¹⁸ მიუთითებს, რომ შეკრება მშვიდობიანად უნდა ჩაითვალოს, თუ მისმა ორგანიზატორებმა მშვიდობიანი ზრახვები გააჟღერეს და აქციის მონაწილეთა ქცევა არაძალადობრივია.

ტერმინი „მშვიდობიანი“ იმგვარად უნდა განიმარტოს, რომ მოიცვას ქმედებები, რომლებიც, შესაძლოა, ვინმეს აღიზიანებდეს ან შეურაცხყოფდეს, აგრეთვე დროებით აფერხებდეს ან ხელს უშლიდეს მესამე პირთა აქტივობებს.¹⁹ ამდენად, მაგალითისთვის, წმინდად პასიური წინააღმდეგობა, რაც არაძალადობრივი ქმედებებით სამოქალაქო დაუმორჩილებლობას გულისხმობს, უნდა ჩაითვალოს მშვიდობიანად.²⁰ შეკრება

¹³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2011 წლის 18 აპრილის №2/482, 483, 487, 502 გადაწყვეტილება, II, პარ.4.

¹⁴ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია, მუხლი 11.

¹⁵ სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტი, მუხლი 21.

¹⁶ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია, მუხლი 11; სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტი, მუხლი 21; ეუთო/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი (OSCE/ODIHR) და ევროპული კომისია დემოკრატიისთვის კანონის მეშვეობით (ვენეციის კომისია); შეკრების თავისუფლების სახელმძღვანელო პრინციპები, მეორე გამოცემა, 2010, პარ. 25, ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/35TFVYe> > [ბოლოს ნანახია: 20.03.2023]; გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის №37 ზოგადი კომენტარი (2020) მშვიდობიანი შეკრების უფლებაზე (მუხლი 21), CCPR/C/GC/37, 17 სექტემბერი 2020, პარ. 11-20, ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3l9QWTG> > [ბოლოს ნანახია: 20.03.2023].

¹⁷ ეუთო/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი (OSCE/ODIHR) და ევროპული კომისია დემოკრატიისთვის კანონის მეშვეობით (ვენეციის კომისია); შეკრების თავისუფლების სახელმძღვანელო პრინციპები, მეორე გამოცემა, 2010, პარ. 1.3.

¹⁸ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2015 წლის 15 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *Kudrevičius and Others v. Lithuania*, პარ. 92. სასამართლოს მითითებით, შეკრების თავისუფლებით არ არის დაცული იმგვარი შეკრებები, რომლის მონაწილეებსაც ძალადობრივი ზრახვები აქვთ, ძალადობისკენ მოუწოდებენ ან სხვაგვარად უარყოფენ დემოკრატიული საზოგადოების საფუძვლებს; 2002 წლის საქმეში *Cisse v. France*, სასამართლომ განმარტა, რომ პრაქტიკაში მხოლოდ იმგვარი ღონისძიებები არ დაკვალიფიცირებულია „მშვიდობიან შეკრებად“, რომლის ორგანიზატორებსა და მონაწილეებს განზრახული ჰქონდათ ძალადობა (პარ. 37); იხ. ასევე ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2022 წლის 1 სექტემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *მაქარაშვილი და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ*, პარ. 79.

¹⁹ ეუთო/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი (OSCE/ODIHR) და ევროპული კომისია დემოკრატიისთვის კანონის მეშვეობით (ვენეციის კომისია); შეკრების თავისუფლების სახელმძღვანელო პრინციპები, მეორე გამოცემა, 2010, პარ. 26; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 1991 წლის 26 აპრილის გადაწყვეტილება საქმეზე *Ezelin v. France*, პარ. 53.

²⁰ ეუთო/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი (OSCE/ODIHR) და ევროპული კომისია დემოკრატიისთვის კანონის მეშვეობით (ვენეციის კომისია); შეკრების თავისუფლების სახელმძღვანელო პრინციპები, მეორე გამოცემა, 2010, პარ. 26.

მშვიდობიანად მიიჩნევა მაშინაც, თუ აქციის ორგანიზატორებს ყველა იურიდიული მოთხოვნა არ აქვთ დაკმაყოფილებული.²¹ ამ თვალსაზრისით, საყურადღებოა, რომ, მაგალითად, წინასწარი გაფრთხილების ვალდებულების დარღვევით შეკრების გამართვა, აგრეთვე ტრანსპორტის მოძრაობის შეფერხება, რომელიც თან სდევს შეკრებას, აკმაყოფილებს მშვიდობიანობის კრიტერიუმს.²²

როგორც წესი, ყოველთვის მოქმედებს შეკრების მშვიდობიანი ხასიათის პრეზუმფცია, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც სახეზეა აშკარა და ხილული მტკიცებულება, რომ ორგანიზატორები ან მონაწილეები ძალადობის გარდაუვლად გამოყენებას, ძალადობისკენ მოწოდებას ან მის გამოწვევას აპირებენ.²³ გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის განმარტებით, „ძალადობა“ გულისხმობს შეკრების მონაწილეთა მხრიდან ფიზიკური ძალის გამოყენებას, რომლის შედეგადაც, მოსალოდნელია გარდაცვალება, ჯანმრთელობის²⁴ ან საკუთრების სერიოზული დაზიანება.²⁵ შესაბამისად, კომიტეტის მითითებით, ძალადობად არ უნდა ჩაითვალოს, მათ შორის, უბრალო მიწოლა ან ხელის კვრა.²⁶

2.2. შეკრების თავისუფლებაში ჩარევის საფუძვლები და ფარგლები

სახელმწიფოს ეკისრება ვალდებულება, ხელი შეუწყოს ნებისმიერი სახის მშვიდობიანი შეკრების გამართვას.²⁷ ამისთვის, პირველ რიგში, საჭიროა, ხელისუფლების წარმომადგენლებმა ხელი არ შეუშალონ შეკრების ორგანიზებასა და ჩატარებას, მოქალაქეთა მიერ საკუთარი შეხედულებების საჯაროდ გამოხატვას (ნეგატიური ვალდებულება).²⁸ შესაბამისად, დაუძლეველი მიზეზის არარსებობის პირობებში, დაუშვებელია შეკრების შეზღუდვა, აკრძალვა, ხელის შეშლა ან შეწყვეტა, აგრეთვე ლეგიტიმური საფუძვლის გარეშე, შეკრების მონაწილეთა თუ ორგანიზატორთა სანქცირება.²⁹

გარდა ამისა, ხელისუფლებას ეკისრება პოზიტიური ვალდებულებაც, უზრუნველყოს მშვიდობიანი შეკრების გამართვა იმგვარად, რომ სამიზნე აუდიტორიისთვის

²¹ ეუთო/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ოფისი (OSCE/ODIHR), ადამიანის უფლებების სახელმძღვანელო შეკრებების დროს პოლიციის მიერ წესრიგის დაცვის შესახებ, 2016, გვ. 17-18, დოკუმენტის ქართული ვერსია ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3i1rR1c> > [ბოლოს ნანახია: 20.03.2023].

²² საქართველოს სახალხო დამცველის 2020 წლის სპეციალური ანგარიში - „მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლება (უფლებით დაცული სფერო და შეკრების მართვის სტანდარტი)“, გვ. 16, ხელმისაწვდომია: < <https://bit.ly/3ilgGRn> > [ბოლოს ნანახია: 20.03.2023].

²³ ეუთო/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი (OSCE/ODIHR), ადამიანის უფლებების სახელმძღვანელო შეკრებების დროს პოლიციის მიერ წესრიგის დაცვის შესახებ, 2016, გვ. 17.

²⁴ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2021 წლის 21 იანვრის გადაწყვეტილება საქმეზე *Shmorgunov and Others v. Ukraine*, პარ. 491.

²⁵ გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის №37 ზოგადი კომენტარი (2020) მშვიდობიანი შეკრების უფლებაზე (მუხლი 21), CCPR/C/GC/37, 17 სექტემბერი 2020, პარ. 15.

²⁶ იქვე.

²⁷ ეუთო/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი (OSCE/ODIHR) და ევროპული კომისია დემოკრატიისთვის კანონის მეშვეობით (ვენეციის კომისია): შეკრების თავისუფლების სახელმძღვანელო პრინციპები, მეორე გამოცემა, 2010, პარ. 2.2.

²⁸ „შეკრებისა და მანიფესტაციების შესახებ“ საქართველოს კანონი, მუხლი 12, პუნქტი 2.

²⁹ გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის №37 ზოგადი კომენტარი (2020) მშვიდობიანი შეკრების უფლებაზე (მუხლი 21), CCPR/C/GC/37, 17 სექტემბერი 2020, პარ. 23.

შესაძლებელი იყოს შეტყობინების მიწოდება.³⁰ აღნიშნული მიუთითებს ხელისუფლების მოვალეობაზე, შექმნას ხელშემწყობი გარემო მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლებით სრულფასოვნად სარგებლობის მიზნით.³¹

ყოველივე ზემოხსენებულის გათვალისწინებით, როდესაც სახეზეა თუნდაც უკანონო, მაგრამ მშვიდობიანი შეკრება, სახელმწიფომ მის მიმართ გარკვეული ხარისხის შემწყნარებლობა უნდა გამოიჩინოს.³² აჩვენა თუ არა სახელმწიფომ „შემწყნარებლობის სათანადო ხარისხი“, შეუძლებელია, განისაზღვროს *in abstracto*: უნდა შეფასდეს საქმის კონკრეტული გარემოებები, განსაკუთრებით კი, „ცხოვრების ჩვეული რიტმის“ დარღვევის ფარგლები.³³

აღნიშნული სტანდარტი ინტეგრირებულია „შეკრებებისა და მანიფესტაციების შესახებ“ საქართველოს კანონითაც, რომლის თანახმადაც კონსტიტუციით დაცულ უფლებაში ჩარევისთვის არ კმარა, სახეზე იყოს მხოლოდ კანონით გათვალისწინებული საფუძველი და ჩარევა ლეგიტიმურ მიზანს ემსახურებოდეს. დამატებით, საჭიროა, ჩარევა აუცილებელი იყოს დემოკრატიულ საზოგადოებაში.³⁴ შეკრების თავისუფლების შეზღუდვის მართლზომიერების შეფასების იდენტური მიდგომა ასახული ასევე ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციასა³⁵ და სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტში.³⁶

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკის ანალიზი ცხადყოფს, რომ ჩარევა იმ შემთხვევაში ჩაითვლება „აუცილებლად დემოკრატიულ საზოგადოებაში“, თუ იგი პასუხობს „მწვავე საზოგადოებრივ საჭიროებას“, თანაზომიერია იმ ლეგიტიმური მიზნის, რომლის მისაღწევადაც გამოიყენება და სახელმწიფო ორგანოების მიერ წარმოდგენილია „შესატყვისი და საკმარისი“ საფუძვლები.³⁷ ამგვარი შეფასებისას, მხედველობაშია მისაღები, დაამყარეს თუ არა პასუხისმგებელმა უწყებებმა გადაწყვეტილება რელევანტური ფაქტების შეფასებას მისაღები ხარისხით.

ეუთოს დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისის მითითებით, შეკრების მონაწილეთა დაკავება ადმინისტრაციული თუ სისხლისსამართლებრივი ქმედებების ჩადენის გამო, მკაცრ კრიტერიუმებს უნდა აკმაყოფილებდეს თავისუფლებისა და უსაფრთხოების უფლების გათვალისწინებით და რადგან შეკრების თავისუფლებაში

³⁰ ეუთო/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი (OSCE/ODIHR) და ევროპული კომისია დემოკრატიისთვის კანონის მეშვეობით (ვენეციის კომისია); შეკრების თავისუფლების სახელმძღვანელო პრინციპები, მეორე გამოცემა, 2010, პარ. 3.5 და პარ. 2.2.

³¹ გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის №37 ზოგადი კომენტარი (2020) მშვიდობიანი შეკრების უფლებაზე (მუხლი 21), CCPR/C/GC/37, 17 სექტემბერი 2020, პარ. 24.

³² ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2006 წლის 5 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *Oya Ataman v. Turkey*, პარ. 39-42.

³³ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2014 წლის 13 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *Primov and Others v. Russia*, პარ. 145.

³⁴ „შეკრებებისა და მანიფესტაციების შესახებ“ საქართველოს კანონი, მუხლი 2, ნაწილი 3.

³⁵ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია, მუხლი 11.

³⁶ სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტი, მუხლი 21.

³⁷ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2015 წლის 15 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *Kudrevičius And Others v. Lithuania*, პარ.143

ნებისმიერი ჩარევა დროის მიმართ მგრძნობიარე მოვლენაა.³⁸ ამდენად, დაკავება მხოლოდ ყველაზე გადაუდებელ შემთხვევებში უნდა განხორციელდეს, როდესაც ნათელია, რომ წინააღმდეგ შემთხვევაში, სერიოზული სისხლისსამართლებრივი დანაშაულების ჩადენა მოხდება.³⁹ ამავედროულად, პირთა განურჩეველი მასობრივი დაკავება შეკრებამდე, მისი მიმდინარეობისას ან მის შემდეგ, თვითნებურ და ამდენად, უკანონო პრაქტიკად ფასდება გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის მიერ.⁴⁰

შეკრების მონაწილეთა დაკავებაზე უარის თქმა არ გულისხმობს სამართალდარღვევის ჩადენის შემთხვევაში შესაბამისი პასუხისმგებლობისგან მათ გათავისუფლებას შეკრების დასრულების შემდეგ.⁴¹ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკის გათვალისწინებით, შესაბამისი მზღუდავი ღონისძიება მაშინ შეიძლება ჩაითვალოს გამართლებულად, თუ იგი არა შეკრების შეწყვეტისკენ, არამედ კონკრეტული დარღვევისთვის კანონმდებლობით გათვალისწინებული და თანაბარზომიერი პასუხისმგებლობის დაყენებისკენ იქნება მიმართული.⁴²

2.3. გამოხატვის თავისუფლებით დაცული სფერო

როგორც ზემოთ აღინიშნა, გარდა ფორმისა, შეკრების კონსტიტუციურ უფლებად ცნობას მისი შინაარსი და მიზანი განაპირობებს. ადამიანთა თავყრილობას, რომელიც მოკლებულია იდეას, არ ემსახურება აზრის, ინფორმაციის გაზიარებას ან გავრცელებას, არაფერი აქვს საერთო კონსტიტუციით დაცულ შეკრების თავისუფლებასთან.⁴³ სწორედ აღნიშნული წარმოშობს ბუნებრივ და არსებით კავშირს შეკრებისა და გამოხატვის თავისუფლებას შორის და მიუხედავად იმისა, რომ შეკრების თავისუფლებას ავტონომიური შინაარსიც გააჩნია, მას გამოხატვის თავისუფლების გაგრძელებად აქცევს.⁴⁴ ამგვარი მიმართება განსაკუთრებით რელევანტურია მაშინ, როდესაც შეკრების თავისუფლებით დაცულ სფეროში ჩარევას სრულად ან ნაწილობრივ იწვევს მისი მონაწილე(ებ)ის შეხედულებები თუ განცხადებები.⁴⁵

რამდენადაც წინამდებარე საქმეში [REDACTED] ადმინისტრაციული დაკავება, სავარაუდოდ, სწორედ მის მიერ გაჟღერებულ განცხადებებს მოჰყვა, აუცილებელია, საქმე

³⁸ ეუთო/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი (OSCE/ODIHR), ადამიანის უფლებების სახელმძღვანელო შეკრებების დროს პოლიციის მიერ წესრიგის დაცვის შესახებ, 2016, გვ. 140.

³⁹ იქვე.

⁴⁰ გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი, №37 ზოგადი კომენტარი მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლების თაობაზე (მუხლი 21), 17 სექტემბერი 2020, პარ. 82.

⁴¹ ეუთო/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებათა ოფისი (OSCE/ODIHR) და ევროპული კომისია დემოკრატიისთვის კანონის მეშვეობით (ვენეციის კომისია); შეკრების თავისუფლების სახელმძღვანელო პრინციპები, მეორე გამოცემა, 2010, პარ. 109.

⁴² დამატებითი ინფორმაციისთვის, იხ. საქართველოს სახალხო დამცველის 2020 წლის სპეციალური ანგარიში - „მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლება (უფლებით დაცული სფერო და შეკრების მართვის სტანდარტი)“, გვ. 16-17.

⁴³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2011 წლის 18 აპრილის №2/482,483,487,502 გადაწყვეტილება, II, პარ. 3.

⁴⁴ იქვე.

⁴⁵ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2001 წლის 2 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *Stankov and The United Macedonian Organisation Ilinden v. Bulgaria*, პარ. 85.

განხილულ იქნეს გამოხატვის თავისუფლების მარეგულირებელი სტანდარტის გათვალისწინებითაც.⁴⁶

გამოხატვის თავისუფლება დემოკრატიული საზოგადოების არსებობის, მისი სრულფასოვანი განვითარების და თითოეული ინდივიდის თვითრეალიზაციის ერთ-ერთი აუცილებელი წინაპირობაა.⁴⁷ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს მითითებით, აზრისა და ინფორმაციის შეუფერხებელი გავრცელება უზრუნველყოფს შეხედულებათა მრავალფეროვნებას, ხელს უწყობს საზოგადოებისთვის მნიშვნელოვან საკითხებზე საჯარო და ინფორმირებულ მსჯელობას და შესაძლებელს ხდის საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მისი თითოეული წევრის ჩართულობას.⁴⁸

საქართველოს კონსტიტუციით უზრუნველყოფილია აზრისა და მისი გამოხატვის თავისუფლება და აღიარებულია პირის უფლება, თავისუფლად მიიღოს და გავრცელოს ინფორმაცია.⁴⁹ მსგავს შესაძლებლობას განამტკიცებს აგრეთვე ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია⁵⁰ და სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტი.⁵¹

მითითებული მოწესრიგების საფუძველზე, უფლებით დაცულ სფეროში ექცევა აზრის, შეხედულებებისა და ინფორმაციის გავრცელება და მიღება ვერბალური, წერილობითი თუ სხვაგვარი არავერბალური ექსპრესიების მეშვეობით, მათ შორის, პოლიტიკური დისკურსის და საზოგადოებრივ მოვლენებზე კომენტარების გზით.⁵²

ნიშანდობლივია, რომ გამოხატვის თავისუფლებით დაცულია არა მხოლოდ ის „ინფორმაცია“ და „იდეები“, რომელთაც იზიარებს საზოგადოება ან არ არის შეურაცხმყოფელი, ან მისდამი ინდიფერენტული დამოკიდებულებაა, არამედ ისეთებიც, რომელიც შეურაცხყოფს, შოკის მომგვრელია და აწუხებს სახელმწიფოს ან საზოგადოების ნებისმიერ ჯგუფს. ასეთია პლურალიზმის, ტოლერანტობისა და ფართო თვალსაწიერის მოთხოვნები, რომელთა გარეშეც არ არსებობს დემოკრატიული საზოგადოება.⁵³

2.4. შეკრების მონაწილეთა გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვის წინაპირობების შეფასების სტანდარტი

მიუხედავად გამოხატვის თავისუფლების მნიშვნელობის, იგი არ წარმოადგენს აბსოლუტურ უფლებას. საქართველოს კონსტიტუციის თანახმად, უფლების შეზღუდვა

⁴⁶ გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი, №37 ზოგადი კომენტარი მშვიდობიანი შეკრების თავისუფლების თაობაზე (მუხლი 21), 17 სექტემბერი 2020, პარ. 49.

⁴⁷ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2005 წლის 13 სექტემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *I. v. Turkey*, პარ. 23.

⁴⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2012 წლის 11 აპრილის №1/1/468 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს სახალხო დამცველი საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II, პ. 26.

⁴⁹ საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 17, პუნქტი 1 და პუნქტი 2.

⁵⁰ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია, მუხლი 10.

⁵¹ სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტი, მუხლი 19.

⁵² გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი (HRC), ზოგადი კომენტარი №34, მუხლი 19, აზრისა და გამოხატვის თავისუფლება, 12 სექტემბერი 2011, CCPR/C/GC/34, პარ. 11, ხელმისაწვდომია ვებგვერდზე: < <https://bit.ly/3cxa2Sr> > [20.03.2023]; იხ. ასევე, Dominika Bychawska-Siniarska, Protecting the Right to Freedom of Expression under the European Convention on Human Rights, A handbook for legal practitioners, Council of Europe, July 2017, p. 17, ხელმისაწვდომია ვებგვერდზე: < <https://bit.ly/2XOec35> > [20.03.2023].

⁵³ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 1976 წლის 7 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *Handyside v. the United Kingdom*, პარ. 49

დასაშვებია მხოლოდ კანონის შესაბამისად, დემოკრატიულ საზოგადოებაში აუცილებელი სახელმწიფო ან საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ან ტერიტორიული მთლიანობის უზრუნველსაყოფად, სხვათა უფლებების დასაცავად, კონფიდენციალურად აღიარებული ინფორმაციის გამჟღავნების თავიდან ასაცილებლად ან სასამართლოს დამოუკიდებლობისა და მიუკერძოებლობის უზრუნველსაყოფად.⁵⁴ უფლების შეზღუდვის მსგავსი წინაპირობები გაწერილია აგრეთვე ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა კონვენციაში⁵⁵ და სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტში.⁵⁶

დასახელებული მოწესრიგების გათვალისწინებით, მსგავსად შეკრების თავისუფლებისა, ხსენებულ კონსტიტუციით დაცულ უფლებაში ჩარევისთვის არ კმარა, სახეზე იყოს მხოლოდ კანონით გათვალისწინებული საფუძველი და ჩარევა ლეგიტიმურ მიზანს ემსახურებოდეს. დამატებით, საჭიროა, შემზღუდავი ზომის გამოყენება აუცილებელი იყოს დემოკრატიულ საზოგადოებაში. ასეთი სტანდარტი ასახულია ასევე „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონში.⁵⁷

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განმარტებით, „აუცილებლობის“ ცნება პირდაპირ არის დაკავშირებული „მწვავე საზოგადოებრივი საჭიროების“ არსებობასთან. ამგვარი საჭიროების არსებობის შეფასებისას, სახელმწიფოები სარგებლობენ გარკვეული მიხედულების ფარგლებით, რაც არ არის შეუზღუდავი და მის საფუძველზე დაწესებული ნებისმიერი შეზღუდვა ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მხრიდან საკმაოდ მკაცრი ტესტით ფასდება.⁵⁸

სახელმწიფო მიხედულების ფარგლები სხვადასხვა ფაქტორზე არის დამოკიდებული, რომელთა შორის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია სადავო გამოხატვის ტიპი. კერძოდ, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკა ცხადყოფს, რომ გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვის შედარებით ფართო დისკრეცია არსებობს მაშინ, როდესაც შეზღუდვას დაქვემდებარებული გამოხატვა შეურაცხყოფს მორალს ან, განსაკუთრებით, რელიგიას.⁵⁹ რაც შეეხება გამოხატვის ფორმას, შეურაცხყოფელი ლექსიკა შესაძლოა გამოირიცხოს გამოხატვის თავისუფლებით დაცული სფეროდან, თუ ის უსაფუძვლოა, მაგალითად, როდესაც სადავო განცხადების ერთადერთი მიზანი შეურაცხყოფის მიყენებაა.⁶⁰

⁵⁴ საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 17, პუნქტი 5.

⁵⁵ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია, მუხლი 10, ნაწილი 2.

⁵⁶ სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტი, მუხლი 19, ნაწილი 3.

⁵⁷ „სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლების შესახებ“ საქართველოს კანონი, მუხლი 8.

⁵⁸ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2018 წლის 30 აპრილის გადაწყვეტილება საქმეზე *Sekmadienis Ltd. v. Lithuania*, პარ. 71; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2014 წლის 21 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *Matúz v. Hungary* პარ. 31.

⁵⁹ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2003 წლის 10 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე *Murphy v. Ireland*, პარ. 67-68; საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2009 წლის 10 ნოემბრის №1/3/421,422 გადაწყვეტილება საქმეზე საქართველოს მოქალაქეები - გიორგი ყიფიანი და ავთანდილ უნგიაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, II.3.7.

⁶⁰ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2022 წლის 15 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *ფერაძე და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ*, პარ. 37.

თუმცა, სახელმწიფოს უფლებამოსილება საგრძნობლად მცირდება, როდესაც გამოხატვა პოლიტიკური შინაარსისაა, პოლიტიკოსებს მიემართება⁶¹ ან საჯარო ინტერესის სფეროში შემავალ საკითხს უკავშირდება.⁶² საგულისხმოა ისიც, რომ, კერძო პირებთან შედარებით, ფართოა დასაშვები კრიტიკის ფარგლებიც იმ მოხელეების მიმართ, რომლებიც საჯარო უფლებამოსილებას ახორციელებენ.⁶³ ამ ფარგლებში შეიძლება მოექცეს გარვეული ზომაგადასულობაც, განსაკუთრებით, როდესაც ის ასახავს პირის რეაქციას იმასთან დაკავშირებით, რაც აღქმულია, როგორც ადრესატი მოხელის უკანონო ანდა გაუმართლებელი ქმედება.⁶⁴ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განმარტებით, შეურაცხყოფელ გამოხატვასთან დაკავშირებით, პოლიციას განსაკუთრებულად მაღალი ხარისხის შემწყნარებლობა მართებს, თუ ასეთი გამოხატვა არ არის მიმართული მისი თანამშრომლების წინააღმდეგ უკანონო ქმედების მყისიერი გამოწვევისკენ და მათ არ აყენებს ფიზიკური ძალადობის რეალური რისკის ქვეშ.⁶⁵

რამდენადაც შეკრებას გამომხატველობითი ფუნქცია გააჩნია, მის პოლიტიკურ გზავნილზე აგრეთვე მომეტებული დაცულობა ვრცელდება.⁶⁶ ადამიანის უფლებათა კომიტეტის განმარტებით, შეკრების მონაწილეებისთვის დაწესებული შეზღუდვები მიზნად არ უნდა ისახავდეს, ჩაახშოს პოლიტიკური წინააღმდეგობის გამოხატვა ხელისუფლების მიმართ; ამავდროულად, ისინი არ უნდა იქნეს გამოყენებული სახელმწიფო ორგანოების ან მოხელეების პატივისა და ღირსების შეურაცხყოფის აკრძალვის მიზნით.⁶⁷

საყურადღებოა ეუთოს/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ოფისის (OSCE/ODIHR) და ვენეციის კომისიის მსჯელობაც იმის თაობაზე, რომ შეკრების დროს გავრცელებულ ვიზუალურ თუ ხმოვან შეტყობინებაზე შეზღუდვები არ უნდა დაწესდეს, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც სახეზეა ძალადობის მყისიერი საფრთხე.⁶⁸

2.5. სამართლიანი სასამართლოს უფლება

საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლით დაცულია სამართლიანი სასამართლოს უფლება: სამართლიანი და დროული განხილვის უფლება უზრუნველყოფილია.⁶⁹ ბრალდებულს უფლება აქვს მოითხოვოს თავისი მოწმეების გამოძახება და ისეთივე

⁶¹ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2021 წლის 2 თებერვლის გადაწყვეტილება საქმეზე *Dickinson v. Turkey*, პარ.55; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2014 წლის 17 აპრილის გადაწყვეტილება საქმეზე *Mladina D.D. Ljubljana v. Slovenia*, პარ. 40; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2012 წლის 21 თებერვლის გადაწყვეტილება საქმეზე *Tuşalp v. Turkey*, პარ. 45.

⁶² ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2021 წლის 22 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე *გაჩეჩილაძე საქართველოს წინააღმდეგ*, პარ. 51; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 1999 წლის 8 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე *Ceylan v. Turkey*, პარ. 34.

⁶³ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2006 წლის 7 ნოემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *Mamère v. France*, პარ. 27.

⁶⁴ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2018 წლის 28 აგვისტოს გადაწყვეტილება საქმეზე *Savva Terentyev v. Russia*, პარ. 75.

⁶⁵ იქვე, პარ. 77.

⁶⁶ გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის №37 ზოგადი კომენტარი (2020) მშვიდობიანი შეკრების უფლებაზე (მუხლი 21), CCPR/C/GC/37, 17 სექტემბერი 2020, პარ. 32.

⁶⁷ იქვე, პარ. 49.

⁶⁸ ეუთო/დემოკრატიული ინსტიტუტებისა და ადამიანის უფლებების ოფისი (OSCE/ODIHR) და ევროპული კომისია დემოკრატიისთვის კანონის მეშვეობით (ვენეციის კომისია); შეკრების თავისუფლების სახელმძღვანელო პრინციპები, მეორე გამოცემა, 2010, პარ. 3.3.

⁶⁹ საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 31, პუნქტი 1.

პირობებში დაკითხვა, როგორც აქვთ ბრალდების მოწმეებს.⁷⁰ არავინ არის ვალდებული ამტკიცოს თავისი უდანაშაულობა. ბრალდების მტკიცების მოვალეობა ეკისრება ბრალმდებელს.⁷¹ დადგენილება ბრალდებულის სახით პირის პასუხისმგებლობაში მიცემის შესახებ უნდა ემყარებოდეს დასაბუთებულ ვარაუდს, ხოლო გამამტყუნებელი განაჩენი – უტყუარ მტკიცებულებებს. ყოველგვარი ეჭვი, რომელიც ვერ დადასტურდება კანონით დადგენილი წესით, უნდა გადაწყდეს ბრალდებულის სასარგებლოდ.⁷²

ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის მე-6 მუხლის თანახმად, ყოველი ადამიანი, მისი სამოქალაქო ხასიათის უფლებებისა და მოვალეობების, ან მისთვის წარდგენილი სისხლისსამართლებრივი ბრალდების საფუძვლიანობის გამორკვევისას, აღჭურვილია გონივრულ ვადაში მისი საქმის სამართლიანი და საქვეყნოდ განხილვის უფლებით კანონის საფუძველზე შექმნილი დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი სასამართლოს მიერ.⁷³ ყოველი ბრალდებული უდანაშაულოდ მიიჩნევა, ვიდრე მისი ბრალეულობა არ დამტკიცდება კანონის შესაბამისად.⁷⁴ ყოველ ბრალდებულს აქვს, სულ მცირე, შემდეგი უფლებები: დაიცვას თავი პირადად ან მის მიერ არჩეული დამცველის მეშვეობით; თვითონ დაკითხოს ან დააკითხვინოს მისი ბრალდების მოწმეები, და გამოამახვილოს და დააკითხვინოს მისი დაცვის მოწმეები ბრალდების მოწმეების თანაბარ პირობებში.⁷⁵

კონსტიტუცია ერთმნიშვნელოვნად ადგენს, რომ მხოლოდ უტყუარი მტკიცებულება შეიძლება გახდეს პირის დამნაშავედ ცნობის საფუძველი.⁷⁶ უტყუარობის კონსტიტუციური სტანდარტი მოიცავს ფაქტისა თუ გარემოების მხოლოდ სანდო წყაროდან მიღებული და ჯეროვნად შემოწმებული ინფორმაციის საფუძველზე დადასტურების მოთხოვნას.⁷⁷ ამასთან, მტკიცებულების უტყუარობას – სასამართლოში წარდგენილი ინფორმაციის სანდოობას განაპირობებს მისი შემოწმების შესაძლებლობა.⁷⁸

კონსტიტუცია განამტკიცებს უდანაშაულო პირის მსჯავრდების თავიდან აცილების საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპს – „in dubio pro reo“, რომლის თანახმად, დაუშვებელია პირის მსჯავრდება საეჭვო ხასიათის ბრალდებების საფუძველზე.⁷⁹ აღნიშნული ნორმა უკავშირდება, ასევე, უდანაშაულობის პრეზუმფციის პრინციპს.⁸⁰ თავის მხრივ, უდანაშაულობის პრეზუმფციის კონსტიტუციური პრინციპი მჭიდროდ უკავშირდება სამართლიანი სასამართლოს ფუნდამენტური უფლების ელემენტებს, კონსტიტუციურ გარანტიებს მტკიცების ტვირთის განაწილებასა და მტკიცებულებების ხარისხობრივი

⁷⁰ იქვე, პუნქტ. 4.

⁷¹ იქვე, პუნქტ. 6

⁷² იქვე, პუნქტ. 7

⁷³ ევროპის საბჭოს ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია, მუხ. 6, პუნქტ. 1

⁷⁴ იქვე, პუნქტ. 2.

⁷⁵ იქვე, პუნქტ. 3, ქვეპუნქტ. „ც“ და „დ“.

⁷⁶ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2015 წლის 22 იანვრის N1/1/548 გადაწყვეტილება საქმეზე: „საქართველოს მოქალაქე ზურაბ მიქაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-5

⁷⁷ იქვე, II-7

⁷⁸ იქვე, II-11

⁷⁹ იქვე, II-2.

⁸⁰ იქვე, II-3

მოთხოვნების თაობაზე.⁸¹ უდანაშაულობის პრეზუმფციის პრინციპი მოითხოვს, *inter alia*, სასამართლომ მოვალეობების შესრულება არ უნდა დაიწყოს წინასწარი განწყობით, რომ ბრალდებულმა ჩაიდინა დანაშაული; მტკიცების ტვირთი ეკისრება ბრალდების მხარეს და ნებისმიერი ეჭვი ბრალდებულის სასარგებლოდ უნდა გადაწყდეს.⁸² უდანაშაულობის პრეზუმფცია დაირღვევა მტკიცების ტვირთი ბრალდების მხარიდან დაცვის მხარეზე გადასვლისას.⁸³

2.6. ადმინისტრაციული სამართალდარღვევების საქმეების განხილვა

საქართველოს კონსტიტუცია სამართლიანი სასამართლოს უფლებრივი ქოლგის ქვეშ სხვადასხვა გარანტიებს მოიაზრებს. მიუხედავად იმისა, რომ მათგან არაერთი ერთნაირად მიემართება როგორც სისხლის, ისე – ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა სამართალწარმოებას, ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში აღნიშნული გარანტიები არ არის ასახული.

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის მიხედვით, კონვენციის მე-6 მუხლი გამოიყენება ადმინისტრაციული სამართალდარღვევებზე, რომლისთვის სანქციის სახედ გათვალისწინებულია ადმინისტრაციული პატიმრობა.⁸⁴ საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 166-ე და 173-ე მუხლებით გათვალისწინებული სამართალდარღვევები სახდელის სახით ითვალისწინებს ჯარიმას ან 15 დღემდე ვადით ადმინისტრაციულ პატიმრობას.

შესაბამისად, სასამართლომ ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმის განხილვისას არ უნდა იხელმძღვანელოს მხოლოდ ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის ნორმებით, რადგან ეს წინააღმდეგობაშია როგორც სახელმწიფოს უზენაეს კანონთან – კონსტიტუციასთან, ისე, კოდექსზე უპირატესი ნორმატიული ძალის მქონე ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციასთან.

საგულისხმოა, რომ საქართველოს სახალხო დამცველის ანგარიშებში,⁸⁵ წლების განმავლობაში, ფიქსირდება ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა საქმეების განხილვისას არსებული შემდეგი პრობლემები: საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში სამართალდამრღვევად ცნობისთვის კონკრეტული

⁸¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 29 დეკემბრის N2/7/636 გადაწყვეტილება საქმეზე: საქართველოს მოქალაქე დავით ცინცქილაძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, II-32

⁸² ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 1998 წლის 6 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *Barberà, Messegue and Jabardo v. Spain*, პარ. 77.

⁸³ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2011 წლის 20 მარტის გადაწყვეტილება საქმეზე *Telfner v. Austria*, პარ. 15.

⁸⁴ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2014 წლის 31 ივლისის გადაწყვეტილებები საქმეებზე *Nemtsov v. Russia*, პარ. 82-83; ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2016 წლის 5 იანვრის გადაწყვეტილება *Frumkin v. Russia*, პარ. 155.

⁸⁵ იხ. სახალხო დამცველის 2011 წლის საპარლამენტო ანგარიში, გვ. 15-16; 2012 წლის საპარლამენტო ანგარიში, გვ. 448-450; 2013 წლის საპარლამენტო ანგარიში, გვ. 271-277; 2014 წლის საპარლამენტო ანგარიში, გვ. 303-307; 2015 წლის საპარლამენტო ანგარიში, გვ. 462-467; 2017 წლის საპარლამენტო ანგარიში, გვ. 114; 2018 წლის საპარლამენტო ანგარიში, გვ. 103-106; 2019 წლის საპარლამენტო ანგარიში, გვ. 157-159; 2020 წლის საპარლამენტო ანგარიში, გვ. 145-146; ხელმისაწვდომია ვებგვერდზე: < bit.ly/3TAP2I6 > [ბოლოს ნანახია: 19.03.2023].

მტკიცებულებითი სტანდარტისა და მტკიცების ტვირთის არარსებობა განაპირობებს პირის სამართალდამრღვევად ცნობას სამართალდარღვევის ოქმის და ამავე ოქმის შემდგენი პოლიციელის ზეპირი განმარტების საფუძველზე, სასამართლოს გადაწყვეტილებების უმრავლესობა დაუსაბუთებელია, დადგენილებები ეყრდნობა მხოლოდ სამართალდარღვევისა და დაკავების ოქმების მონაცემებს და სასამართლო სხდომაზე ოქმის შემდგენი სამართალდამცავი პირის განმარტებას. ყველა მტკიცებულება მოპოვებულია ერთი ორგანოს/პირის მიერ და მტკიცებულებათა ერთობლიობა მხოლოდ ფორმალურად არსებობს.

საქართველოს სახალხო დამცველმა გასული წლების ანგარიშებში საქართველოს პარლამენტის მიმართ არაერთხელ გასცა რეკომენდაცია 1984 წელს საბჭოთა მმართველობის პერიოდში მიღებული საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის, როგორც არასრულყოფილი ნორმატიული აქტის შეცვლის, ახალი კოდექსის შემუშავებისა და მიღების აუცილებლობის თაობაზე.⁸⁶

საქართველოს საერთო სასამართლოების პრაქტიკის მრავალწლიანი შესწავლის შედეგად, საქართველოს სახალხო დამცველმა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოში, ზურაბ გირჩი ჯაფარიძის სარჩელზე წარადგინა სასამართლოს მეგობრის მოსაზრება,⁸⁷ რადგან მიიჩნევს, რომ სისხლისსამართლებრივი ბუნების ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის (საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 166-ე და 173-ე მუხლები) საქმეებზე სამართალწარმოების პროცესში საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის დებულებები არ შეესაბამება საქართველოს კონსტიტუციით გარანტირებული სამართლიანი სასამართლოს უფლებას: არ უზრუნველყოფს უტყუარი მტკიცებულებების საფუძველზე გადაწყვეტილების მიღებას, არ აკისრებს ოქმის შემდგენ ორგანოს/პირს მტკიცების ტვირთს, სასამართლოს დასაბუთებული გადაწყვეტილების მიღების უფლებას.

საკონსტიტუციო სასამართლო ხსნებულ სარჩელში განიხილავს⁸⁸ საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 266-ე მუხლის პირველი ნაწილის⁸⁹ კონსტიტუციურობას საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლის პირველ, მე-6 და მე-7 პუნქტებთან⁹⁰ მიმართებით. სამწუხაროა, რომ სარჩელის შეტანიდან 4 წელზე, ხოლო მისი

⁸⁶ იხ. 2013 წლის საპარლამენტო ანგარიში, გვ. 281; 2014 წლის საპარლამენტო ანგარიში, გვ. 404; 2015 წლის საპარლამენტო ანგარიში, გვ. 469; 2017 წლის საპარლამენტო ანგარიში, გვ. 117; 2018 წლის საპარლამენტო ანგარიში, გვ. 109; 2019 წლის საპარლამენტო ანგარიში, გვ. 161; 2020 წლის საპარლამენტო ანგარიში, გვ. 147; 2021 წლის საპარლამენტო ანგარიში, გვ. 118.

⁸⁷ საქართველოს სახალხო დამცველის მიერ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოში წარდგენილი სასამართლოს მეგობრის მოსაზრება საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე ზურაბ ჯაფარიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“ (კონსტიტუციური სარჩელი N1361), ხელმისაწვდომია ვებგვერდზე: < bit.ly/3JyeaEx > [ბოლოს ნანახია: 19.03.2023]

⁸⁸ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2019 წლის 17 დეკემბრის №1/11/1361 საოქმო ჩანაწერი საქმეზე „ზურაბ გირჩი ჯაფარიძე საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, ხელმისაწვდომია ვებგვერდზე: < bit.ly/3TqYIP1 > [ბოლოს ნანახია: 19.03.2023].

⁸⁹ ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმის განხილვის შემდეგ, ორგანოს (თანამდებობის პირს) გამოაქვს დადგენილება აღნიშნულ საქმეზე.

⁹⁰ „1. ყოველ ადამიანს აქვს უფლება თავის უფლებათა დასაცავად მიმართოს სასამართლოს. საქმის სამართლიანი და დროული განხილვის უფლება უზრუნველყოფილია. 6. არავინ არის ვალდებული ამტკიცოს

დასაშვებად ცნობიდან 3 წელზე მეტი დროის გასვლის შემდეგაც გადაწყვეტილება კვლავ არ არის მიღებული.

ამასთან, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ არ მიიღო არსებითად განსახილველად სარჩელი საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 173-ე მუხლის კონსტიტუციურობის საკითხზე.⁹¹ მოსარჩელები მიუთითებდნენ, რომ საერთო სასამართლოები არ იკვლევენ სამართალდამცავი ორგანოს განკარგულების/მოთხოვნის კანონიერებას.⁹² სასამართლომ განმარტა, რომ არც ნორმის ტექსტი და არც მოსარჩელის წარდგენილი სასამართლო პრაქტიკა არ ადასტურებს სადავო ნორმის გასაჩივრებული ნორმატიული შინაარსით გამოყენების შესაძლებლობას.⁹³ საკონსტიტუციო სასამართლო აღნიშნავს, რომ საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 173-ე მუხლით განსაზღვრული შემაღენლობა არაორაზროვნად მიუთითებს და *expressis verbis* დასჯადად აცხადებს სამართალდამცავი ორგანოს თანამშრომლის იმ განკარგულებისა და მოთხოვნისადმი დაუმორჩილებლობას, რომელიც კანონიერია. საერთო სასამართლოები ვალდებული არიან, პირის სამართალდამრღვევად ცნობამდე, შეისწავლონ სამართალდამცავი ორგანოს თანამშრომლის იმ მოთხოვნისა თუ განკარგულების კანონიერება, რომლის დაუმორჩილებლობისათვის, პირს ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობა ეკისრება.⁹⁴

2.7. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტული სამართალი

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ შეკრება-მანიფესტაციისას დაკავებული პირების არაერთ საქმეზე დაადგინა შეკრების თავისუფლების, სამართლიანი სასამართლოს უფლების დარღვევა, ხოლო დაკავება უკანონოდ ან თვითნებურად შეაფასა:

- **Nemtsov-ის საქმეზე**⁹⁵ კონვენციის მე-5, მე-6 და მე-11 მუხლების დარღვევა დადგინდა განმცხადებლის საპროტესტო აქციაზე პოლიციელის კანონიერი მოთხოვნისთვის დაუმორჩილებლობისთვის დაკავების, ადმინისტრაციულ სამართალდამრღვევად ცნობისა და პატიმრობის შეფარდების გამო:

კონვენციის მე-11 მუხლის⁹⁶ **დარღვევა:** განმცხადებლის დაკავებისა და მის წინააღმდეგ ადმინისტრაციული ბრალდების სამართლებრივი საფუძველი იყო ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის ნორმა, რომელიც აწესებდა სახდელს პოლიციელის კანონიერი ბრძანებების დაუმორჩილებლობისთვის. სახელმწიფოს არ დაუდასტურებია

თავისი უდანაშაულობა. ბრალდების მტკიცების მოვალეობა ეკისრება ბრალდებულს“. 7. „დადგენილება ბრალდებულის სახით პირის პასუხისგებაში მიცემის შესახებ უნდა ემყარებოდეს დასაბუთებულ ვარაუდს, ხოლო გამამტყუნებელი განაჩენი – უტყუარ მტკიცებულებებს. ყოველგვარი ეჭვი, რომელიც ვერ დადასტურდება კანონით დადგენილი წესით, უნდა გადაწყდეს ბრალდებულის სასარგებლოდ“.

⁹¹ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ 2022 წლის 23 დეკემბრის N2/14/1730 განჩინება საქმეზე „ნატალია ფერაძე და კონსტანტინე გურული საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, ხელმისაწვდომია ვებგვერდზე: < bit.ly/3Z2DuYG > [ბოლოს ნანახია: 14.03.2023].

⁹² იქვე, II-3

⁹³ იქვე, II-9

⁹⁴ იქვე, II-5

⁹⁵ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2014 წლის 31 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე *Nemtsov v. Russia*.

⁹⁶ იქვე, პარ. 80.

მომჩივნის მიერ პოლიციისგან რაიმე ბრძანების მიღება, მისი კანონიერება ან მისდამი დაუმორჩილებლობა. პირიქით, განმცხადებელი მივიდა პოლიციის კორდონთან და დააკავეს მას შემდეგ, რაც ყვიროდა, რომ კონსტიტუციით გარანტირებული იყო შეკრების თავისუფლება. შესაბამისად, განმცხადებლის მშვიდობიანი შეკრების უფლებაში ჩარევა ასეთი სამართლებრივი საფუძველით შეიძლება დახასიათდეს მხოლოდ როგორც თვითნებური და უკანონო.⁹⁷ ასევე, არ დადასტურდა პოლიციის მიერ განმცხადებლისთვის დაბრალებული ქმედებები: სპონტანური დემონსტრაციისკენ მოწოდების მცდელობა და ანტისამთავრობო ლოზუნგების სკანდირება, რაც თავისთავად დაცულია კონვენციით. ადმინისტრაციულმა სამართალწარმოებამ და პატიმრობამ განმცხადებელს ხელი შეუშალა საპროტესტო აქციებში ან ოპოზიციურ პოლიტიკაში აქტიურ მონაწილეობაში.⁹⁸ გარდა ამისა, ხსენებულ ზომებს გააჩნდა სერიოზული პოტენციური ოპოზიციის მხარდამჭერებსა და ფართო საზოგადოებას დემონსტრაციებზე დასწრებისგან და ღია პოლიტიკურ დებატებში მონაწილეობისგან თავი შეეკავებინათ. მითუმეტეს, განმცხადებლის დაკავება აუცილებლად მედიით ფართოდ გაშუქდებოდა. განმცხადებლის დაკავება, მის წინააღმდეგ წაყენებული ბრალდება და მშვიდობიანი შეკრების უფლებაში ჩარევა არ იყო გამართლებული.⁹⁹

კონვენციის მე-6 მუხლის პირველი პუნქტის¹⁰⁰ დარღვევა: ეროვნულმა სასამართლოებმა მხოლოდ ორი პოლიციელის ჩვენება გაითვალისწინეს დაცვის ყველა მოწმის ჩვენებების უგულებელყოფის ფონზე;¹⁰¹ ასევე, დაცვის მხარის წარდგენილი საკმარისი და თანმიმდევრული მტკიცებულებების უარყვეს იმ მიზეზით, რომ იმავე დემონსტრაციაში მონაწილე მოწმეები მიკერძოებულნი იყვნენ განმცხადებლის მიმართ. ამ საფუძველზე მითითებით, შიდასახელმწიფოებრივი სასამართლოები ნებისმიერ პოტენციურ თვითმხილველის ჩვენებას, ინდივიდუალური სიტუაციისა და დამოკიდებულების განურჩევლად უგულებელყოფდნენ.¹⁰² განმცხადებლის სავარაუდო სამართალდარღვევაში ხსენებული პოლიციელების როლის გათვალისწინებით, ევროპულმა სასამართლომ არ გაიზიარა ეროვნული სასამართლოების მიერ მათი, როგორც ნეიტრალური დამკვირვებლების აღქმა, არ არსებობდა მათი ჩვენებებისთვის უფრო ძლიერი მტკიცებულებითი ღირებულები მინიჭების საფუძველი.¹⁰³ განმცხადებლის სასარგებლო ყველა მტკიცებულების უარყოფით, ეროვნულმა სასამართლოებმა მტკიცების შეუძლებელი ტვირთი დააკისრეს განმცხადებელს, რის გამოც წარმატების უმცირესი პერსპექტივაც არ ჰქონდა, რაც „in dubio pro reo“-ს პრინციპს ეწინააღმდეგებოდა.¹⁰⁴ ეროვნული სასამართლოები განმცხადებლის სავარაუდო დაუმორჩილებლობით შემოიფარგლნენ და არ განიხილეს პოლიციის ბრძანების „კანონიერება“. ამგვარად, მათ გაათავისუფლეს პოლიცია განმცხადებლის შეკრების უფლებაში ჩარევის გამართლებისგან

⁹⁷ იქვე, პარ. 76.

⁹⁸ იქვე, პარ. 77.

⁹⁹ იქვე, პარ. 78-79.

¹⁰⁰ იქვე, პარ. 94.

¹⁰¹ იქვე, პარ. 90.

¹⁰² იქვე, პარ. 91.

¹⁰³ იქვე, პარ. 70.

¹⁰⁴ იქვე, პარ. 92.

და დააწესეს სანქციები მომჩივანზე იმ ქმედებებისთვის, რომლებიც რეალურად რომ მომხდარიყო, დაცული იქნებოდა კონვენციით.¹⁰⁵

- Navalnyy-ის და Yashin-ის საქმეზე¹⁰⁶, სადაც განმცხადებლები დემონსტრაციაზე დააკავეს, ადმინისტრაციულ სამართალდამრღვევებად ცნეს პოლიციის კანონიერი ბრძანების დაუმორჩილებლობის გამო (არ შეაჩერეს მარში მითითებების შესაბამისად) და 15-დღიანი პატიმრობა დააკისრეს, დადგინდა მე-5, მე-6 და მე-11 მუხლების დარღვევები:

მე-11 მუხლის¹⁰⁷ დარღვევა: მომჩივნების მიმართ გამოყენებული ზომები არ იყო პროპორციული ლეგიტიმური მიზნის მისაღწევად. მომჩივნები დაისაჯნენ სპონტანური მშვიდობიანი დემონსტრაციის გამართვის და ანტისამთავრობო ლოზუნგებისთვის, რა ქმედებებიც დაცულია კონვენციის მე-10-11 მუხლებით.¹⁰⁸ მარშის დაშლა, მომჩივნების დაკავება და ადმინისტრაციული სამართალდარღვევისთვის პასუხისმგებლობის დაკისრება არ იყო გამართლებული საზოგადოებრივი უსაფრთხოების საჭიროებით და არ იყო აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში.¹⁰⁹ სასამართლომ მიუთითა მომჩივნების მიმართ გამოყენებული ზომების ეფექტზე საზოგადოების მიერ დემონსტრაციებში მონაწილეობისგან თავის შეკავების თვალსაზრისით.¹¹⁰

მე-6 მუხლის პირველი პუნქტის¹¹¹ დარღვევა: ეროვნული სასამართლოების გადაწყვეტილებები ეფუძნებოდა ექსკლუზიურად პოლიციის მიერ წარმოდგენილ ვერსიას. მათ უარი განაცხადეს ვიდეო ჩანაწერების მიღებასა და სხვა მოწმეების გამოძახებაზე, როდესაც განმცხადებლები ცდილობდნენ, დაემტკიცებინათ, რომ პოლიციას, მათ დაკავებამდე, ბრძანება არ გაუცია. ბრალდების მხარის ერთადერთი მოწმეები იყვნენ პოლიციელები, რომლებიც აქტიურ როლს ასრულებდნენ სადავო მოვლენებში. შესაბამისად, აუცილებელი იყო მათი დამადასტურებელი განცხადებების გადამოწმების ყველა გონივრული შესაძლებლობის ამოწურვა. ამის შეუსრულებლობა ეწინააღმდეგებოდა სისხლის სამართლის ერთ-ერთ ფუნდამენტური პრინციპს - *in dubio pro reo*.¹¹² ეროვნული სასამართლოები, საქმის განხილვისას, შემოიფარგლნენ მომჩივნების სავარაუდო დაუმორჩილებლობის საკითხით, არ განიხილეს პოლიციის ბრძანების „კანონიერება“ და პოლიციელების ჯვარედინი დაკითხვისას, არ დაუსვეს შესაბამისი კითხვები. მომჩივნებს სანქციები დაუწესეს კონვენციით დაცული ქმედებებისთვის, პოლიციის მიერ განმცხადებლების შეკრების უფლებაში ჩარევის გამართლების გარეშე, მხარეთა თანასწორობის პრინციპის საწინააღმდეგოდ.¹¹³ განმცხადებლების წინააღმდეგ

¹⁰⁵ იქვე, პარ. 93.

¹⁰⁶ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2014 წლის 4 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *Navalnyy and Yashin v. Russia*.

¹⁰⁷ იქვე, პარ. 75.

¹⁰⁸ იქვე, პარ. 73.

¹⁰⁹ იქვე, პარ. 75.

¹¹⁰ იქვე, პარ. 74.

¹¹¹ იქვე, პარ. 85.

¹¹² იქვე, პარ. 83.

¹¹³ იქვე, პარ. 84.

განხილული ადმინისტრაციული სამართალწარმოება, მთლიანობაში, ჩატარდა სამართლიანი განხილვის უფლების დარღვევით.¹¹⁴

- **Frumkin-ის** საქმეზე¹¹⁵ განმცხადებელი დააკავეს, ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობა დაეკისრა პოლიციელის კანონიერი ბრძანების დაუმორჩილებლობის გამო და დადგინდა კონვენციის მე-5, მე-6 და 11 მუხლების დარღვევები:

მე-11 მუხლის დარღვევა: დადგინდა სახელმწიფოს მიერ პოზიტიური ვალდებულების შეუსრულებლობის (ვერ უზრუნველყო მშვიდობიანი შეკრების ჩატარება)¹¹⁶ და განმცხადებლის დაკავების, პატიმრობის და ადმინისტრაციული სახდელის დაკისრების¹¹⁷ გამო. შეკრების ადგილის შემოსაზღვრულ ტერიტორიაზე სიტუაცია მშვიდი იყო მთელი პერიოდის განმავლობაში, ამ პერიმეტრის გარეთ არეულობის დროსაც კი.¹¹⁸ განმცხადებელი დარჩა შეკრების ჩატარების ადგილას და მისი ქცევა მკაცრად მშვიდობიანი იყო, არ ჩანდა მისი მხრიდან თუნდაც „პასიური წინააღმდეგობის“ გამოვლენაც.¹¹⁹ მომჩივნის მიმართ მე-11 მუხლის გარანტიები კვლავ მოქმედებდა შეკრების ოფიციალურად შეწყვეტის შემდეგაც, მიუხედავად სხვა ადგილზე შეტაკებებისა.¹²⁰ განმცხადებელი დააკავეს და 15-დღიანი ადმინისტრაციული პარტიმრობა შეეფარდა მოძრაობის შეფერხების და მისი შეწყვეტის შესახებ პოლიციის კანონიერი ბრძანების დაუმორჩილებლობის გამო.¹²¹ განმცხადებლის წინააღმდეგ გამოყენებული ზომების სიმკაცრე სრულიად დაუსაბუთებელია. გზაზე სიარულისა და მოძრაობის შეფერხების მოტივები შიდასახელმწიფოებრივი გადაწყვეტილებით აუხსნელი რჩება; არ იყო გამორიცხული განმცხადებლის ახსნა, რომ არ იყო მოძრაობა და საერთო დაბნეულობაში ვერ შეძლო ადგილის სწრაფად დატოვება. თუნდაც ვივარაუდოთ, რომ განმცხადებლის დაკავება, პატიმრობა და ადმინისტრაციული სახდელი შეესაბამებოდა შიდა კანონმდებლობას და ემსახურებოდა ლეგიტიმურ მიზანს - სავარაუდოდ, საზოგადოებრივ უსაფრთხოებას, მის მიმართ მიღებული ზომები იყო უხეშად არაპროპორციული. არ არსებობდა მომჩივნის დაკავების, პოლიციის განყოფილებაში მიყვანის და განსაკუთრებით, თავისუფლების თუნდაც ხანმოკლე აღკვეთის „აუცილებელი საზოგადოებრივი საჭიროება“.¹²² ეჭვგარეშეა, რომ ამ ზომებს გააჩნდა სერიოზული პოტენციალი, ოპოზიციის მხარდამჭერებსა და ფართო საზოგადოებას დემონსტრაციებზე დასწრებისგან და ღია პოლიტიკურ დებატებში მონაწილეობისგან თავი შეეკავებინათ.

¹¹⁴ იქვე, პარ. 85.

¹¹⁵ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2016 წლის 5 იანვრის გადაწყვეტილება საქმეზე *Frumkin v. Russia*.

¹¹⁶ იქვე, პარ. 130.

¹¹⁷ იქვე, პარ. 142.

¹¹⁸ იქვე, პარ. 135.

¹¹⁹ იქვე, პარ. 137.

¹²⁰ იქვე, პარ. 138.

¹²¹ იქვე, პარ. 139.

¹²² იქვე, პარ. 140.

საქციების ეფექტი კიდევ უფრო გაძლიერდა იმ დღეს განხორციელებული დაკავების დიდი რაოდენობით, რასაც ფართო მედია გაშუქება მოჰყვა.¹²³

მე-6 მუხლის პირველი პუნქტის და მე-3 პუნქტის „დ“ ქვეპუნქტის დარღვევა: ეროვნული სასამართლოები პოლიციის კანონიერი ბრძანებისადმი დაუმორჩილებლობისთვის განმცხადებლის პასუხისმგებლობის თაობაზე გადაწყვეტილებას აყრდნობდნენ ექსკლუზიურად პოლიციელების მიერ წარდგენილ სტანდარტულ წერილობით დოკუმენტებს. ამის საპირისპიროდ, განმცხადებელი ამტკიცებდა, რომ დააკავეს შეკრების დროს და იქ არ იყო მოძრაობა, რომლის შეფერხებაც მას შეეძლო. აღნიშნული 3 თვითმხილველმა დაადასტურა. ეროვნულმა სასამართლოებმა უარყვეს განმცხადებლის წარდგენილი ვიდეო ჩანაწერი და უარი თქვეს ორი პოლიციელის მოწმის სახით დაკითხვაზე.¹²⁴ ბრალდების საკვანძო ფაქტებზე დავის გათვალისწინებით, სადაც განმცხადებლის წინააღმდეგ ერთადერთი მტკიცებულება შექმნილი იყო პოლიციელებისგან, რომლებიც აქტიურ როლს ასრულებდნენ სადავო მოვლენებში, აუცილებელი იყო ეროვნული სასამართლოებისთვის ყოველგვარი გონივრული შესაძლებლობის ამოწურვა მათი დამადანაშაულებელი განცხადებების შესწავლისთვის.¹²⁵ ეროვნული სასამართლოები განმცხადებლის სავარაუდო დაუმორჩილებლობით შემოიფარგლნენ და არ განიხილეს პოლიციის ბრძანების „კანონიერება“; მათ დასაჯეს განმცხადებელი კონვენციით დაცული ქმედებებისთვის პოლიციისგან მოთხოვნის გარეშე, გაემართლებინა შეკრების უფლებაში ჩარევა, რაც მოიცავდა ასეთი ბრძანების გაცემისას, დაშლის გონივრულ შესაძლებლობას. ამის შეუსრულებლობა ეწინააღმდეგებოდა სისხლის სამართლის ფუნდამენტურ პრინციპს - *in dubio pro reo*, რომელიც გამოიყენებოდა განმცხადებლის წინააღმდეგ ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებაზე და რომელიც კონვენციის მე-6 მუხლის მნიშვნელობით მოიცავდა სისხლის სამართლებრივ ბრალდებას.¹²⁶ შესაბამისად, განმცხადებლის წინააღმდეგ ადმინისტრაციული სამართალწარმოება მთლიანობაში ჩატარდა სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლების დარღვევით.¹²⁷

- **Kasparov-ის და სხვების საქმეზე,**¹²⁸ სადაც ოპოზიციონერ პოლიტიკოსთა ჯგუფის ორგანიზებულ საპროტესტო აქციაზე დააკავეს, ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობა დაეკისრათ პოლიციის კანონიერი ბრძანებისათვის დაუმორჩილებლობისა და საჯარო ღონისძიების წესის დარღვევისთვის, შეეფარდათ 5-დღიანი პატიმრობა, დადგინდა ორივე განმცხადებლის მიმართ კონვენციის მე-11 და მე-6 მუხლების, ხოლო მეორე განმცხადებლის მიმართ - მე-5 მუხლის დარღვევა:

¹²³ იქვე, პარ. 141.

¹²⁴ იქვე, პარ. 164.

¹²⁵ იქვე, პარ. 163-165.

¹²⁶ იქვე, პარ. 166.

¹²⁷ იქვე, პარ. 167.

¹²⁸ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2016 წლის 13 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *Kasparov and Others v. Russia* (no. 2).

მე-11 მუხლის¹²⁹ დარღვევა: ევროპულმა სასამართლომ დაადგინა, რომ ხსენებული საქმე რუსეთის წინააღმდეგ განხილული სხვა საქმეების იდენტურია, სადაც დარღვევა დადგინდა პოლიციის მიერ აქციის მონაწილეების დაკავების გამო დემონსტრაციის ნებართვის არქონის გამო და ადმინისტრაციული ბრალდებების მთავარი საფუძველი სწორედ დემონსტრაციის ფორმალური უკანონოა იყო.¹³⁰ მოცემულ საქმეში მსვლელობა და მომჩივნების ქცევაც მშვიდობიანი იყო. თუმცა, მარში დაარბიეს, მომჩივნები დააკავეს და შეეფარდათ 5-დღიანი ადმინისტრაციული პატიმრობა საზოგადოებრივი წესრიგის დარღვევის შეფასების გარეშე, მხოლოდ იმიტომ, რომ მსვლელობას მართავდნენ ნებართვის გარეშე და, სავარაუდოდ, უგულვებელყოფდნენ პოლიციის ბრძანებებს გაჩერების შესახებ. იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ვივარაუდებთ, რომ მომჩივნების დაკავება და ადმინისტრაციული სახდელი შეესაბამებოდა შიდა კანონმდებლობას და ემსახურებოდა კონვენციის ლეგიტიმურ მიზანს - სავარაუდოდ, არეულობის პრევენციას - სახელმწიფომ ვერ შეძლო იმის დემონსტრირება, რომ არსებობდა მსვლელობის შეწყვეტის, მომჩივნების დაკავების და თავისუფლების თუნდაც ხანმოკლე აღკვეთის „გადაუდებელი საზოგადოებრივი საჭიროება“.¹³¹ ამ საქმეშიც, სასამართლომ ხაზი გაუსვა მომჩივანთა მიმართ გამოყენებული ზომების ეფექტს საზოგადოებაზე, თავი შეეკავებინათ დემონსტრაციებში მონაწილეობისგან, მით უმეტეს, პირველი განცხადებული ცნობილი საზოგადო მოღვაწე იყო და აუცილებლად მოხდებოდა მასმედიით ფართოდ გაშუქება.¹³²

მე-6 მუხლის პირველი პუნქტის¹³³ დარღვევა: ეროვნულმა სასამართლოებმა გადაწყვეტილებები დააფუძნეს ექსკლუზიურად პოლიციის წარმოდგენილ მოვლენათა ვერსიას და უარი თქვეს ვიდეო ჩანაწერების მიღებასა და სხვა მოწმეების გამოძახებაზე, ამისთვის რაიმე დამაბრკოლებელი მიზეზების არსებობის გარეშე.¹³⁴ ევროპულმა სასამართლომ მიუთითა, რომ რუსეთის წინააღმდეგ განხილულ მსგავს საქმეებზე *in dubio pro reo* პრინციპის საწინააღმდეგოდ შეფასდა ეროვნული სასამართლოების მიერ ყველა გონივრული შესაძლებლობის გამოყენებლობა, შემოწმებინათ ბრალდების მხარის ერთადერთი მტკიცებულების - მოწმე პოლიციელების ჩვენებები, რომლებიც აქტიურ როლს ასრულებდნენ სადავო მოვლენებში.¹³⁵ მოცემულ საქმეშიც, მომჩივნების სამართალწარმოება ჩატარდა ფაქტობრივად იდენტურად, მათ არ მიეცათ საშუალება, მიეღოთ რაიმე მტკიცებულება მოვლენების მათი ვერსიის მხარდასაჭერად. ეროვნულმა სასამართლოებმა არ მოსთხოვეს პოლიციას, გაემართლებინა განმცხადებლების შეკრების უფლებაში ჩარევა, რაც მოიცავდა გონივრულ შესაძლებლობას დაშლილიყვნენ ასეთი ბრძანების გაცემისას.¹³⁶ განმცხადებლების წინააღმდეგ ადმინისტრაციული სამართალწარმოება, მთლიანობაში, ჩატარდა სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლების დარღვევით.

¹²⁹ იქვე, პარ. 33.

¹³⁰ იქვე, პარ. 30.

¹³¹ იქვე, პარ. 31.

¹³² იქვე, პარ. 32.

¹³³ იქვე, პარ. 50.

¹³⁴ იქვე, პარ. 47.

¹³⁵ იქვე, პარ. 48.

¹³⁶ იქვე, პარ. 49.

- **Navalnyy და Gunko-ს საქმეზე**¹³⁷, სადაც შეკრების დროს დააკავეს და ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობა დააკისრეს პოლიციის კანონიერი ბრძანებისადმი დაუმორჩილებლობის გამო, შეუფარდეს ჯარიმა და 1-დღიანი პატიმრობა, დადგინდა ორივე განცხადებლის მიმართ კონვენციის მე-11 მუხლის, მე-5 და მე-6 მუხლების, ხოლო პირველი განმცხადებლის მიმართ - მე-3 მუხლის დარღვევა:

მე-3 მუხლის¹³⁸ **დარღვევა:** დადგინდა პირველი განცხადებლის მიმართ. დაკავებისა და პოლიციის განყოფილებაში გადაყვანის დროს, მას პოლიციელმა ძალით გადაუგრიხა ხელი.¹³⁹ ვიდეოჩანაწერით ირკვეოდა, რომ პოლიციის განყოფილებაში გადაყვანისას, მას არ გაუწევია თვალსაჩინო წინააღმდეგობა. ევროპულმა სასამართლომ არ მიიღო სახელმწიფოს არგუმენტი, რომ განმცხადებლის მიერ პოლიციისთვის წინააღმდეგობის გაწევის გამო საჭირო გახდა მტკიცებულებების მანევრირება პოლიციის განყოფილებისკენ მიმავალ გზაზე. პირიქით, დამაჯერებლად არ იყო ნაჩვენები, რომ პოლიციის მხრიდან ფიზიკური ძალის გამოყენება მკაცრად აუცილებელი იყო განმცხადებლის საქციელის გამო. ძალის ამგვარმა გამოყენებამ გამოიწვია ადამიანის ღირსების შელახვა. აღნიშნული მოპყრობა მოხდა საჯაროდ, დიდი რაოდენობის ხალხის თანდასწრებით და გავრცელდა მედიაში.¹⁴⁰

მე-6 მუხლის პირველი პუნქტის¹⁴¹ **დარღვევა:** ეროვნული სასამართლოების მიერ პირველი განმცხადებლის ადმინისტრაციულ სამართალდამრღვევად ცნობა პოლიციის კანონიერი ბრძანებების დაუმორჩილებლობისთვის ეფუძნებოდა ექსკლუზიურად პოლიციელების წარმოდგენილ სტანდარტულ, შაბლონური ხასიათის დოკუმენტებს. განმცხადებლის წინააღმდეგ არსებული მთავარი მტკიცებულება - პოლიციელების წერილობითი განცხადებები და ჩანაწერები, არ შემოწმდა სასამართლო პროცესზე. სასამართლოებმა უარი თქვეს ორი პოლიციელის მოწმის სახით დაკითხვაზე; განმცხადებლის წარმოდგენილი ვიდეოჩანაწერი შესწავლის შედეგად უარყვეს (ჩანაწერზე თარიღის მიუთითებლობის გამო) და მიიჩნიეს, რომ მასზე ფიქსირდებოდა დაუმორჩილებლობა, როდესაც პოლიციელებმა განმცხადებელი არ აუშვეს სცენაზე.¹⁴² აუცილებელი იყო, ეროვნულ სასამართლოებს გამოეყენებინათ ყველა გონივრული შესაძლებლობა, გადაემოწმებინათ ერთადერთი მტკიცებულება - სადავო მოვლენებში აქტიური როლის მქონე პოლიციელების დამადანაშაულებელი ჩვენებები. ამის შეუსრულებლობა ეწინააღმდეგება in dubio pro reo-ს პრინციპს. ეროვნული სასამართლოები არ მოითხოვდნენ პოლიციისგან შეკრების უფლებაში ჩარევის დასაბუთებას, რაც მოიცავდა დაშლის გონივრულ შესაძლებლობას ბრძანების გაცემისას.¹⁴³ ანალოგიურად, მეორე განმცხადებლის საქმეშიც, ეროვნული სასამართლოებმა გადაწყვეტილება დააფუძნეს ექსკლუზიურად პოლიციის წარდგენილ სტანდარტულ დოკუმენტებს და უარი განაცხადეს განმცხადებლის ახსნა-განმარტების გადამოწმებაზე, რომ არ იყო მოძრაობა,

¹³⁷ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2020 წლის 10 ნოემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე *Navalnyy and Gunko v. Russia*.

¹³⁸ იქვე, პარ. 49.

¹³⁹ იქვე, პარ. 43.

¹⁴⁰ იქვე, პარ. 45-48.

¹⁴¹ იქვე, პარ. 70.

¹⁴² იქვე, პარ. 65-67.

¹⁴³ იქვე, პარ. 68.

ტერიტორია კვლავ შემოსაზღვრული იყო პოლიციის მიერ და ვერ ტოვებდა ადგილს. უფრო მეტიც, სასამართლოები შემოიფარგლნენ მხოლოდ განმცხადებლის სავარაუდო დაუმორჩილებლობის საკითხის დადგენით, რადგან არ განიხილეს პოლიციის ბრძანების „კანონიერება“.¹⁴⁴ შესაბამისად, განმცხადებლების წინააღმდეგ ადმინისტრაციული სამართალწარმოება, მთლიანობაში, ჩატარდა სამართლიანი მოსმენის უფლების დარღვევით.

მე-11 მუხლის¹⁴⁵ დარღვევა: არცერთ ორგანოს არ შეუსწავლია შეკრების შეწყვეტის კანონიერების საკითხი. პირველი განმცხადებლის მიმართ ეროვნულმა სასამართლოებმა ვერ დაადგინეს ძირითადი ფაქტები, კერძოდ, მიიღო თუ არა მან პოლიციისგან რაიმე ბრძანება დაკავებამდე. მას შეკრებილი საზოგადოებისთვის უნდა მიემართა, როცა პოლიციამ ხელი შეუშალა სცენაზე ასვლაში და დააკავა. დამსწრეთა უმეტესობამ არ იცოდა შეკრების ვადამდე შეწყვეტის ან დაშლის ოფიციალური ბრძანების შესახებ. შესაბამისად, არ დგინდება, რომ მან მიიღო ბრძანება. ეროვნული სასამართლოების ვალდებულება იყო, დაედგინათ ეს არსებითი ელემენტები, რათა გაემართლებინათ ადმინისტრაციული სამართალდარღვევისთვის პასუხისმგებლობა. თუნდაც იმ დაშვებით, რომ პირველი განმცხადებლის დაკავება და სახდელი ჯარიმის სახით შეესაბამებოდა ეროვნულ კანონმდებლობას და ლეგიტიმურ მიზანს – სავარაუდოდ, საზოგადოებრივ უსაფრთხოებას, სახელმწიფომ ვერ შეძლო დადასტურება, რომ ეს ზომები შეესაბამებოდა „მწვავე საზოგადოებრივ საჭიროებას“ და იყო „აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში“.¹⁴⁶ მეორე განმცხადებლის განმარტებით, მონაწილეობდა ნებადართულ შეკრებაში და აპირებდა სახლში წასვლას მისი დასრულების შემდეგ, რაც ვერ შეძლო ბევრი ხალხის არსებობის და ტერიტორიის შემოსაზღვრის გამო. თუმცა, ეროვნულმა სასამართლოებმა არ გაითვალისწინეს მისი ახსნა-განმარტებები და გაიზიარეს პოლიციის შედგენილი შაბლონური ხასიათის დოკუმენტები მოვლენების შემდგომი შესწავლის გარეშე. გარდა ამისა, ეროვნული სასამართლოების დასკვნები ურთიერთგამომრიცხავია, კერძოდ, დაადგინეს, რომ მეორე განმცხადებელმა შეაფერხა მოძრაობა და ამავე დროს აღნიშნეს, რომ ტერიტორია გადაკეტილი იყო. მეორე განმცხადებლის წინააღმდეგ მიღებული ზომები არ იყო აუცილებელი დემოკრატიულ საზოგადოებაში.¹⁴⁷

- უახლეს გადაწყვეტილებაში **მაქარაშვილის** და **სხვების საქმეზე**¹⁴⁸, მე-2 განმცხადებელი ირაკლი კაჭარავა, დააკავეს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 166-ე და 173-ე მუხლებით, რადგან, სამართალდამცავთა მითითებით, იგი პარლამენტის შენობის გვერდით, იგინებოდა, იყო აქციის მონაწილე და ბოროტი განზრახვით არ ემორჩილებოდა პოლიციელების კანონიერ მოთხოვნებს.¹⁴⁹ სასამართლომ სამართალდამრღვევად ცნო პოლიციის კანონიერი მოთხოვნის დაუმორჩილებლობისთვის და დაადგინა, რომ წვრილმანი ხულიგნობა არ ჩაუდენია.¹⁵⁰ სახდელის სახით, მას 4-დღით

¹⁴⁴ იქვე, პარ. 69.

¹⁴⁵ იქვე, პარ. 89 და 93.

¹⁴⁶ იქვე, პარ. 86-87.

¹⁴⁷ იქვე, პარ. 91-92.

¹⁴⁸ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2022 წლის 1 სექტემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე **მაქარაშვილი და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ**.

¹⁴⁹ იქვე, პარ. 15.

¹⁵⁰ იქვე, პარ. 23.

ადმინისტრაციული პატიმრობა შეეფარდა.¹⁵¹ სააპელაციო სასამართლომ საჩივარი დაუშვებლად ცნო.¹⁵² ევროპულმა სასამართლომ მე-2 მომჩივანის მიმართ დაადგინა კონვენციის მე-6 და მე-11 მუხლების დარღვევა:

მე-6 მუხლის პირველი პუნქტის დარღვევა: არსებობდა კავშირი ადმინისტრაციული სამართალწარმოების დროს სასამართლოში პროკურორის არ ყოფნის თაობაზე მომჩივნების საჩივარსა და მტკიცების ტვირთთან დაკავშირებით ეროვნული სასამართლოების პოზიციას შორის. მათ შორის, პოლიციელების მიერ პროკურორის მოვალეობის შესრულებისას წარდგენილ მტკიცებულებებთან დაკავშირებული გარკვეული ვარაუდების მიღებაში.¹⁵³ ეროვნულმა სასამართლოებმა განაცხადეს, რომ პოლიციელების წარდგენილი მტკიცებულება სარგებლობდა ნდობის მაღალი ხარისხით, ხოლო იმ პირთა ჩვენებები, რომლებსაც ბრალად ედებოდათ სამართალდარღვევის ჩადენა, ვერ იქნებოდა სანდო, თუ არ დადასტურდებოდა სხვა მტკიცებულებებით, რადგან შესაძლოა, მიზნად პასუხისმგებლობის თავიდან არიდება ჰქონოდათ.¹⁵⁴ პოლიციელების მიერ წარდგენილ მტკიცებულებებთან მიმართებით, მსგავსი მიდგომა საკმაოდ სწორად იყო გაკრიტიკებული უზენაესი სასამართლოს მიერ, როგორც ზოგადი პრინციპი.¹⁵⁵ პოლიციელების ჩვენებები არ იყო გამყარებული მტკიცებულებებით და მეორე მომჩივანი აღმოჩნდა ისეთ სიტუაციაში, სადაც მოუწია საკუთარი უდანაშაულობის მტკიცება წაყენებული ბრალდებების საპასუხოდ. მაშინ როცა უთითებდა უდანაშაულობის პრეზუმციის პრინციპზე, ობიექტურ მიუკერძოებლობაზე და თანასწორუფლებიანობაზე, სასამართლომ მიიჩნია, რომ ეროვნული სასამართლოს მიერ პოლიციელების მიერ წარდგენილი ჩვენებების შეფასებამ, მოცემული საქმის გარემოებებით, მთლიანობაში შეასუსტა მეორე მომჩივანის მიმართ სამართალწარმოების სამართლიანობა. ამასთან, არც სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებაში არ არის მითითებული, რომ მან სრულყოფილად განიხილა პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიდგომა; შესაბამისად, აუცილებელი იყო მსჯელობა, პოლიციელების მტკიცებულებებთან დაკავშირებით უზენაესი სასამართლოს პრაქტიკის გათვალისწინებით და საქმეში სხვა დამატებითი მტკიცებულების არ არსებობის გამო.¹⁵⁶

მე-11 მუხლის დარღვევა: საქმის მასალებში არ ჩანდა, რომ ის საპროტესტო აქციის ერთ-ერთი ორგანიზატორი იყო ან მან პირადად გადაკეტა პრალამენტის შენობის შესასვლელი ან ხელი შეუშალა პოლიციელების მცდელობას, გაეხსნათ ის. მომჩივანი დააკავეს დაახლოებით 2 საათის შემდეგ, რაც პოლიციამ დაიწყო პრალამენტის შენობის შესასვლელის ხელმეორედ გახსნა. ბუნდოვანია, ეროვნულ დონეზე და სასამართლოში საქმისწარმოებისას, შეძლო თუ არა პოლიციამ იმ დროისთვის, ნაწილობრივი წარმატებით მაინც, შესასვლელის გახსნა. თუ მათ ეს მართლაც შეძლეს, მაშინ ამას გავლენა ექნებოდა მეორე მომჩივანის დაკავების და შემდგომი გასამართლების „აუცილებლობის“ და

¹⁵¹ იქვე, პარ. 27.

¹⁵² იქვე, პარ. 29.

¹⁵³ იქვე, პარ. 60.

¹⁵⁴ იქვე, პარ. 61.

¹⁵⁵ იქვე, პარ. 62.

¹⁵⁶ იქვე, პარ. 64.

„თანაზომიერების“ შეფასებაზე.¹⁵⁷ მაშინაც თუ მივიჩნევთ, რომ მეორე მომჩივანი იყო იმათგან ერთ-ერთი, რომელმაც დატოვა პარლამენტის შენობის წინ საცალფეხო გზა და გადავიდა ტრანსპორტის სავალ გზაზე, ეროვნულ სასამართლოებს არ შეუფასებიათ ამ გზის გადაკეტვა იყო თუ არა განზრახი ქმედება ან შექმნილი გარემოებების შედეგი, აქციის მონაწილეების რაოდენობის და მასთან დაკავშირებული პოლიციელების მოთხოვნის „კანონერების“.¹⁵⁸ სახელმწიფომ ვერ შეძლო, წარედგინა რელევანტური და საკმარისი საფუძვლები, რაც დაადასტურებდა მეორე მომჩივნის სამართალდამრღვევად ცნობის აუცილებლობას და პროპორციულობას, გაამართლებდა მისთვის 4-დღიანი საპატიმრო სასჯელის დაკისრებას.¹⁵⁹

3. მოცემული საქმის ანალიზი

საპროტესტო აქციაზე დააკავეს საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 166-ე და 173-ე მუხლების საფუძველზე, რაც წვრილმან ხულიგნობას (საზოგადოებრივ ადგილებში ლანძღვა-გინება, მოქალაქეებზე შეურაცხყოფელი გადაკიდება და სხვა ამგვარი მოქმედება, რომელიც არღვევს საზოგადოებრივ წესრიგსა და მოქალაქეთა სიმშვიდეს) და პოლიციელის კანონიერი მოთხოვნისადმი ან განკარგულებისადმი დაუმორჩილებლობას, მის სიტყვიერი შეურაცხყოფას ან/და სხვა შეურაცხყოფელი ქმედების განხორციელებას გულისხმობს.

მიუხედავად იმისა, რა გარემოებებია დაფიქსირებული პოლიციელების მიერ შედგენილ ოქმებში, ნეიტრალური მტკიცებულებით - სახალხო დამცველის აპარატის ხელთ არსებული საჯაროდ გავრცელებული ვიდეოჩანაწერით ირკვევა, რომ

მონაწილეოდა საქართველოს პარლამენტის მიერ „უცხოური გავლენის გამჭვირვალობის შესახებ“ კანონის პროექტის პირველი მოსმენით მიღების გასაპროტესტებლად გამართულ შეკრებაში მშვიდობიანი ფორმით. კერძოდ, ის ესაუბრებოდა პოლიციელებს, რა დროსაც მისი მხრიდან ადგილი არ ჰქონდა არც სამართალდამცავთა და არც სხვა პირთა სიტყვიერ შეურაცხყოფას ან გინებას, მათი საქმიანობის ხელშეშლას თუ საზოგადოებრივ წესრიგის რაიმე ფორმით დარღვევას. მათ შორის, ჩანაწერებში ასახული სადავო გამოხატვით არ იქმნებოდა უკანონო ქმედების განხორციელების ან ფიზიკური ძალადობის რეალური და მყისიერი საფრთხე. ამის საწინააღმდეგოდ, ვიდეომასალა ასახავს მიერ პოლიციელების მისამართით გაჟღერებულ ისეთ განცხადებებს, რომლებიც, ძირითადად, შეიცავს კრიტიკას მათი საქმიანობისა და ქვეყანაში არსებული ვითარების გამო. ამდენად,

სხენებული ქმედებები სრულად ექცეოდა საქართველოს კონსტიტუციითა და ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო შეთანხმებებით გარანტირებული შეკრების და გამოხატვის თავისუფლებით დაცულ სფეროში და არ არსებობდა უფლებებში ჩარევის წინაპირობები.

¹⁵⁷ იქვე, პარ. 104.

¹⁵⁸ იქვე, პარ. 105.

¹⁵⁹ იქვე, პარ. 106.

იმ შემთხვევაშიც კი, თუ უტყუარად დადასტურდება [REDACTED] მხრიდან სამართალდამცავებისთვის ისეთი სიტყვებით/ფრაზებით მიმართვა, როგორებიცაა „მონა“ და „ქვეყნის მოღალატე“, აუცილებელია, სასამართლომ იმსჯელოს, ხომ არ იყო მსგავსი განცხადებები დაცული გამოხატვის თავისუფლებით. ამ მიზნით, მნიშვნელოვანია, შეფასდეს, ხომ არ ჰქონდა ადგილი პირის მიერ, არსებული კონტექსტის გათვალისწინებით, სამართალდამცავთა კრიტიკას, მათ შორის, შეკრების მართვისას, მათ მიერ განხორციელებული საქმიანობის ან/და იმგვარი ბრძანებების/მითითებების უპირობო მორჩილებისთვის, რაც სადავო გამოხატვის ავტორის მხრიდან უკანონოდ აღიქმებოდა.

პოლიციელის კანონიერი მოთხოვნისადმი ან განკარგულებისადმი დაუმორჩილებლობის ბრალდებასთან მიმართებით, აღსანიშნავია ისიც, რომ გავრცელებულ ვიდეო ჩანაწერებში არ ჩანს სამართალდამცავთა მხრიდან [REDACTED] რაიმე ფორმით მოთხოვნის ან განკარგულების წაყენების ფაქტი. ამავდროულად, მის მიმართ ასეთი მითითების გაცემის საფუძველის არსებობა არ დასტურდება ზემოხსენებული გარემოებების მხედველობაში მიღებით.

ამ პირობებში, მნიშვნელოვანია, სასამართლომ განიხილოს, შეისწავლოს და გამოიკვლიოს ყველა მტკიცებულება და არ მიანიჭოს პოლიციელების შედგენილ დოკუმენტებს და მათ ახსნა-განმარტებებს ნეიტრალურ მტკიცებულებასთან - ვიდეო/აუდიო ჩანაწერთან შედარებით უპირატესი მტკიცებულებითი ძალა. გარდა ამისა, აუცილებელია სასამართლომ იმსჯელოს და განიხილოს პოლიციელების მოთხოვნის თუ განკარგულების „კანონიერების“ საკითხი. მით უმეტეს, იმ ფონზე, როცა პოლიციელებს ამგვარი მოთხოვნა საერთოდ არც ჰქონიათ.

საგულისხმოა, რომ სამართლიანი სასამართლოს უფლების გარანტიები მოქმედებს არა მხოლოდ სისხლის სამართალში, არამედ საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 166-ე და 173-ე მუხლებით გათვალისწინებული სამართალდარღვევების განხილვისას. შესაბამისად, პირის ადმინისტრაციულ სამართალდამრღვევად ცნობისთვის, აუცილებელია, სახელმწიფო/ბრალდებამ (ამ შემთხვევაში, პოლიციამ) წარმოადგინოს უტყუარი მტკიცებულებები და არა მხოლოდ მათ მიერ შედგენილი დოკუმენტები ან ახსნა-განმარტებები. სასამართლომ, უდანაშაულობის პრეზუმფციის დარღვევით, მტკიცების ტვირთი არ უნდა დააკისროს მოქალაქეს, სწორად უნდა შეაფასოს ნეიტრალური მტკიცებულების წონა და უპირობოდ არ მიანიჭოს უპირატესობა პოლიციელთა ახსნა-განმარტებებს ან/და ჩვენებებს. გარდა ამისა, აუცილებელია, სასამართლომ წარმოადგინოს მსჯელობა და შეფასება საპროტესტო აქციაში მშვიდობიანი ფორმით მონაწილეობის გამო პირის წინააღმდეგ ადმინისტრაციული წარმოების დაწყების თაობაზე, მათ შორის, პოლიციელების მოთხოვნის ან განკარგულების კანონიერების თაობაზე.

4. დასკვნა

ამდენად, მოცემულ საქმეში, შეკრებისა და გამოხატვის თავისუფლების რეალიზების დროს, [REDACTED] სამარჯალდამრღვევად ცნობა, პოტენციურად, წინააღმდეგობაში მოვა საქართველოს კონსტიტუციასთან და ადამიანის უფლებათა

ევროპული სასამართლოს პრაქტიკასთან. ამასთან, მოცემული ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმის განხილვისას, სასამართლომ არ უნდა იხელმძღვანელოს მხოლოდ ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის ნორმებით და საქმის განხილვა უნდა მოხდეს სამართლიანი სასამართლოს უფლების ყველა კომპონენტის დაცვით.

აღნიშნულ საქმეზე უფლებრივი სტანდარტის შესაბამისად მიღებულ დადგენილებას ექვემდებარება შეუძლია, გამოიწვიოს მნიშვნელოვანი დადებითი გავლენა სასამართლო პრაქტიკაზე, რაც ხელს შეუწყობს დასაბუთებული გადაწყვეტილების კონსტიტუციური სტანდარტის დამკვიდრებას.

ვიმედოვნებ, წინამდებარე დოკუმენტში მოყვანილი სამართლებრივი არგუმენტაცია სასამართლოს განსახილველი საკითხების სათანადო შეფასებაში დაეხმარება.

პატივისცემით,

ლევან იოსელიანი

სახალხო დამცველი

